

Achtergrondinformatie rondetafelgesprek IMVO-convenanten 13 februari

1. Inleiding

De globalisering heeft het mogelijk gemaakt dat de productie van onze spijkerbroeken en smartphones niet in Nederland plaatsvindt, maar daar waar comparatieve voordelen lagere kosten mogelijk maken. Dat kan voor betrokken bedrijven en consumenten voordelen opleveren, maar tegelijkertijd zijn er risico's. Dit betekent dat een internationaal opererend Nederlands bedrijf direct of indirect betrokken kan raken bij kinderarbeid, levensgevaarlijke werksituaties, het onrechtmatig in bezit nemen van landbouwgronden of schade aan kwetsbare ecosystemen. Het gaat vaak om complexe situaties in opkomende markten en ontwikkelingslanden waar overheden tekortschieten in het beschermen van rechten en waarin bedrijven hooguit een deel van de oplossing van een probleem kunnen bieden. Samen met andere partijen is de kans groter om oplossingen te realiseren.

In het SER-advies *IMVO-convenanten*¹ bepleit de SER dat sectoren en bedrijven het initiatief nemen convenanten over internationaal MVO te sluiten met de overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties en zijn kernelementen voor effectieve convenanten geformuleerd. De convenanten hebben een tweeledig doel: ten eerste om op specifieke risico's binnen een ambitieuze en realistische termijn van 3-5 jaar substantiële stappen van verbetering te bereiken voor werknemers en lokale gemeenschappen die negatieve effecten ervaren en, ten tweede, om een gezamenlijke oplossing te bieden voor problemen die bedrijven zelf niet geheel op kunnen lossen. Partijen binnen de SER hebben de ambitie dat in 2017 een 10-tal convenanten over internationaal MVO gesloten zijn, voortbouwend op bestaande initiatieven.

Onder begeleiding van de SER zijn in 2016 convenanten afgesloten in de kleding- en textiel sector en de bancaire sector. In SER-verband wordt daarnaast gewerkt aan convenanten in de sectoren verzekeringen, voedingsmiddelen, natuursteen en goud en wordt een verkennende bijeenkomst georganiseerd voor de metallurgische sector.

Dit type samenwerking tussen overheid, bedrijven, vakbonden en maatschappelijke organisaties is wereldwijd uniek en mag op veel internationale belangstelling rekenen. Om de doelen en beoogde impact van de afgesloten convenanten te bereiken en het momentum in de sectoren waar aan een convenant gewerkt wordt te behouden is het van belang om tijdens de demissionaire periode en de komende kabinetsperiode door te gaan met de convenantenaanpak.

2. Aandachtspunten

2.1 Rol overheid

¹ SER (2014) advies IMVO-convenanten, publ.nr. 14/04

In het kader van haar 'duty to protect' kan de overheid op verschillende manieren bijdragen aan de effectieve werking van deze convenanten door:

1. een consistent beleid te voeren ten aanzien van o.a. internationaal MVO, duurzame ontwikkeling, handel en ontwikkelingssamenwerking en duurzaam inkopen;
2. gericht het proces te steunen om convenanten over internationaal MVO tot stand te brengen;
3. als partij te participeren in deze convenanten en voldoende interne capaciteit te reserveren voor zowel totstandkoming als implementatie. De inzet van de overheid zou zich hierbij o.a. moeten richten op het oplossen van belemmeringen in de overheidssfeer, capaciteitsopbouw bij partijen in productielanden, het bevorderen van toegang tot herstel of verhaal voor hen die schade hebben ondervonden in de productieketen, het bevorderen van de overeenstemming van bestaande initiatieven met de OESO Richtlijnen en UNGP en het opschalen van relevante afspraken naar een internationaal niveau.

2.2 Mededinging en het samen werken aan duurzaamheid

Een ander aandachtspunt betreft de spanning tussen het huidige mededingingsbeleid aan de ene kant en het maken van afspraken en het delen van informatie tussen partijen en bedrijven aan de andere kant, wanneer men op basis van due diligence internationale handelsketens wil verduurzamen. De SER wil het belang benadrukken van het vinden van een werkbare oplossing op dit punt en het internationaal agenderen van dit vraagstuk, o.a. op het Europese niveau.

2.3 IMVO-convenanten en de SDG's

Op 25 september 2015 hebben de VN de Sustainable Development Goals (SDGs) vastgesteld. De Sustainable Development Goals bestaan uit 17 doelstellingen (goals) met 169 onderliggende subdoelen (targets). De eerste verantwoordelijkheid voor de verwezenlijking hiervan ligt bij overheden. Daarnaast wordt er in de verklaring ook een beroep gedaan op de private sector om te helpen bij het realiseren van deze ambitieuze agenda. De IMVO-convenanten zijn een concrete manier om dit te doen.

De bijdrage van bedrijven aan duurzame ontwikkeling is maximaal als de invloed daar wordt aangewend waar de risico's op negatieve impact in de keten het grootst zijn. Wanneer een bedrijf aan de slag wil met de SDG's is due diligence conform OESO-richtlijnen en UNGPs een basisvereiste. De IMVO-convenanten zijn daarmee een belangrijk instrument voor het behalen van de SDG's. Het is voor de overheid en andere partijen van belang deze agenda's blijvend met elkaar te verbinden en dit ook internationaal uit te dragen.

3. Stand van zaken convenanten

In de bijlage is een samenvattend schema over de convenanten opgenomen. Over de sectoren waar momenteel wordt gewerkt aan de totstandkoming van een convenant kunnen nog geen inhoudelijke mededingingen worden gedaan. Met de partijen is overeengekomen dat zolang er geen definitieve overeenstemming is hierover niet wordt gecommuniceerd. Dit om te voorkomen dat vroegtijdig naar buiten gebrachte informatie het proces verstoort. Buiten de SER wordt overigens ook nog gewerkt aan enkele convenanten.

3.1 Implementatie convenant Duurzame Kleding en Textiel

Via het tekenen van een verklaring hebben zich op dit moment 55 bedrijven verbonden aan de doelstellingen van het convenant en het uitvoeren ervan. Een van de doelstellingen is dat, gemeten naar de afzet, in 2018 minstens 50% en in 2020 minstens 80% van de bedrijven die actief zijn op de Nederlandse markt meedoet.

De partijen bij het convenant hebben afgesproken om samen te werken aan het bevorderen van het recht op vrije onderhandelingen door onafhankelijke vakbonden, van leefbaar loon en van veilige en gezonde werkomstandigheden voor werknemers. Tegelijkertijd werken zij samen aan het tegengaan van discriminatie, van kinderarbeid en van gedwongen arbeid. Daarnaast streven zij naar vermindering van negatieve milieu-impact van grondstoffen, het voorkomen van dierenleed, het verminderen van het gebruik van water, energie en chemicaliën, van chemisch afval en van afvalwater.

Na de ondertekening was de eerste stap het inrichten van het secretariaat voor de ondersteuning van de uitvoering. De partijen hebben de SER verzocht dit op zich te nemen. Inmiddels is dit secretariaat opgezet en bemenst.

Op dit moment wordt het fundament gelegd voor de implementatie in de komende 3 tot 5 jaar. Dat betekent dat de ondertekenaars hun due diligence proces ingaan en op basis hiervan plannen van aanpak maken en jaarlijks bijstellen. De eerste ronde plannen van aanpak moet in juli aanstaande klaar zijn, waarna de plannen worden beoordeeld en eventueel op basis van de feedback van het secretariaat, aangepast. In de tussentijd is een aantal werkgroepen aan de slag met specifieke in het convenant geadresseerde problemen zoals: Leefbaar loon, kinderarbeid, en vrijheid van vakbeweging.

Een aandachtspunt betreft de afspraken die in het convenant Duurzame Kleding en Textiel zijn gemaakt ten aanzien van de financiering van dit convenant op lange(re) termijn. De weg van de convenanten is nieuw en verdient een serieuze kans van slagen. Dat impliceert dat het de tijd gegund wordt om zich te bewijzen. In het convenant is door alle partijen afgesproken dat gezocht wordt naar een manier om de financiering op langere termijn uit de sector vorm en inhoud te kunnen geven. Meer specifiek heeft de Rijksoverheid op zich genomen om in samenwerking met de branches het voortouw te nemen bij het onderzoek van convenantpartijen naar de mogelijkheid om op termijn de kosten van het Convenant te financieren via een sectorbrede heffing of collectieve bijdrage. Het is daarom een belangrijk aandachtspunt voor dit convenant.

3.2 Implementatie convenant Bancaire sector

Dit convenant is in oktober 2016 ondertekend en bevat afspraken die banken beter in staat stellen om bij zakelijke leningen en projectfinanciering ervoor te zorgen dat mensenrechten worden gerespecteerd. Daarbij kan het gaan om aspecten als arbeidsomstandigheden, vakbondsvrijheid, kinderarbeid, en landrechten. Het convenant wordt onderschreven door 14 Nederlandse banken en geldt voor hun financieringen waar ook ter wereld. Centraal staat dat banken, vakbonden, ngo's en de overheid overeenkomen om de individuele kennis en ervaring op het gebied van mensenrechtenrisico's te bundelen en te delen. Het doel is banken te ondersteunen om in hun bedrijfsvoering nog beter mensenrechtenrisico's te kunnen identificeren en daar actie op te ondernemen.

Om de uitvoering van dit convenant te ondersteunen is een stuurgroep ingesteld, waarvan het secretariaat bij de SER ondergebracht. Een onafhankelijke monitoring commissie zal toezicht houden op de voortgang van de implementatie en hierover vertrouwelijk verslag uit brengen aan de stuurgroep. De stuurgroep zal jaarlijks een voortgangsrapport publiceren, inclusief een samenvatting van de bevindingen van de monitoring commissie.

Er zijn inmiddels 4 werkgroepen opgezet die zich onder verantwoordelijkheid van de stuurgroep, bezig houden met een specifieke onderwerpen. Op dit moment zijn dat:

- De opzet van een database, waarmee betrouwbare informatie over mensenrechtensituaties in specifieke regio's wordt verzameld en toegankelijk gemaakt. Banken kunnen mede op basis hiervan beslissingen nemen over financiering van projecten en ondernemingen.
- Het in kaart brengen van een aantal waardeketens, om te beginnen de cacao keten gevolgd door palmolie en goud. Onderzocht wordt welke mensenrechtenkwesaties spelen in de verschillende schakels in de keten en te zoeken naar creatieve manieren om hier een positieve invloed op uit te oefenen.
- Het mogelijk maken van toegang tot herstel en/of verhaal bij ontstane negatieve impact op mensenrechten. Gezamenlijk wordt aan de hand van voorbeelden onderzocht waar de medeverantwoordelijkheid van banken voor het beleid van hun zakelijke partners in redelijkheid begint en eindigt. Daarnaast wordt gekeken hoe banken zo effectief mogelijk invulling kunnen geven aan de afspraken om hun klanten aan te spreken op het instellen van of deelnemen aan een klachtenmechanisme.
- Het uitvoeren van een studie en een praktische aanpak met betrekking tot het verkrijgen van meer invloed op bepaalde mensenrechten situaties die spelen bij klanten van de bank. De werkgroep zal onderzoek (laten) verrichten naar de lessen die getrokken kunnen worden uit succesvolle voorbeelden.

IMVO-Convenanten

